

Pripremili:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa:

- ✓ *Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja,*
- ✓ *Ministarstvom prosvjete,*
- ✓ *Agencijom za zaštitu prirode i životne sredine,*
- ✓ *lokalnim samoupravama,*
- ✓ *opštinskim vodovodnim i kanalizacionim preduzećima,*
- ✓ *Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju,*
- ✓ *Upravom za inspekcijske poslove,*
- ✓ *Javnim preduzećem za upravljanje nacionalnim parkovima Crne Gore*
- ✓ *Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom*
- ✓ *Institutom za biologiju mora*
- ✓ *Zavodom za statistiku Crne Gore-MONSTAT*

SADRŽAJ:

<i>I Uvod.....</i>	<i>4</i>
<i>II Kvalitet vazduha.....</i>	<i>5</i>
<i>III Kvalitet voda.....</i>	<i>7</i>
<i>IV Morski ekosistem.....</i>	<i>11</i>
<i>V Zemljište.....</i>	<i>13</i>
<i>VI Upravljanje otpadom.....</i>	<i>15</i>
<i>VII Biodiverzitet.....</i>	<i>23</i>
<i>VIII Buka u životnoj sredini.....</i>	<i>36</i>
<i>IX Radioaktivnost u životnoj sredini.....</i>	<i>38</i>
<i>X Zaključak.....</i>	<i>40</i>

Lista grafika:

<i>Grafik 1: Broj definisanih mjera po oblastima.....</i>	<i>40</i>
---	-----------

SPISAK SKRAĆENICA:

MORT-Ministarstvo održivog razvoja i turizma
MPRR-Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
MP-Ministarstvo prosvjete
MZ-Ministarstvo zdravlja
MF-Ministarstvo finansija
MUP-Ministarstvo unutrašnjih poslova
AZPŽS-Agencija za zaštitu prirode i životne sredine
ZHMS-Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju
UIP-Uprava za inspekcijske poslove
JPNP-Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore
JPMD-Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom
IBM-Institut za biologiju mora
IJZ-Institut za javno zdravlje
MONSTAT-Zavod za statistiku Crne Gore
CETI-Centar za ekotoksikološka ispitivanja
UV-Uprava za vode
HACCP-Hazard Analysis Critical Control Point (Analiza opasnosti kritične kontrolne tačke)
PPNOP CG-Prostorni plan posebne namjene za obalno područje Crne Gore

I)Uvod

Izveštavanje o stanju životne sredine u Crnoj Gori vrši se na godišnjem nivou, u okviru **Informacije o stanju životne sredine** koja sadrži prikaz stanja po segmentima (*vazduh, klimatske promjene, vode, morski ekosistem, zemljište, otpad, biodiverzitet, buka, hemikalije i radioaktivnost*), kao i **Predloga mjera i Akcionog plana** u cilju poboljšanja postojećeg stanja. Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT) je u obavezi da Vladi Crne Gore *polugodišnje* podnosi Izveštaje o implementaciji usvojenog Prijedloga mjera.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 01. IX 2016, usvojila **Informaciju o stanju životne sredine za 2015. sa Prijedlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Akcionim planom**.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 20.IV 2017. usvojila Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji je dao pregled realizacije mjera za period jun-decembar 2016.godine.

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji sadrži podatke o sprovedenim aktivnostima na realizaciji mjera, u periodu januar-jun 2017. pripremio je MORT, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR), Ministarstvom prosvjete (MP), Agencijom za zaštitu prirode i životne sredine (AZPŽS), lokalnim samoupravama, opštinskim vodovodnim i kanalizacionim preduzećima, Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju (ZHMS), Upravom za inspekcijske poslove (UIP), Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore (JPNP), Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom (JPMD) i Zavodom za statistiku Crne Gore (MONSTAT).

Predmetni izvještaj sačinjen je na osnovu podataka dostavljenih MORT-u od strane gore navedenih organa koji su Akcionim planom prepoznati kao nosioci određenih aktivnosti.

Izveštajem je obuhvaćeno **49 mjera** koje se odnose na sljedeće oblasti: *kvalitet vazduha, kvalitet voda, morski ekosistem, zemljište, upravljanje otpadom, biodiverzitet, buka i radioaktivnost u životnoj sredini*.

II) Kvalitet vazduha

U oblasti kvaliteta vazduha u izvještajnom periodu praćena je realizacija mjere koja se odnosi na intenziviranje sprovođenja mjera propisanih Planovima kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja i opštinu Nikšić, kao i Glavni grad Podgoricu.

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2016. od strane MORT, AZŽS i lokalnih samouprava.

Status: U toku je realizacija

Tokom izvještajnog perioda, Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha za period 2017-2020. godina. Ovim planom predviđena je revizija postojećih planova kvaliteta vazduha za **opštinu Pljevlja i opštinu Nikšić, kao i Glavni grad Podgoricu**. U saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Ministarstva unutrašnjih poslova, Opštinom Pljevlja, Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju, Institutom za javno zdravlje, Centrom za ekotoksikološka ispitivanja i predstavnicima ekonomskih subjekata i organizacija civilnog društva iz opštine Pljevlja, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine pripremila je Kratkoročni akcioni plan za Opštinu Pljevlja u slučaju prekoračenja ili rizika od prekoračenja praga upozoravanja za sumpor(IV)oksid.

Opština Pljevlja je nastavila distribuciju ekološki prihvatljivijih goriva (briketi i peleti) po subvencioniranim cijenama. Po osnovu javnog poziva iz 2016-e godine krajem decembra je isporučeno 208 tona briketa i 240 tona peleta, a u 2017. godini 192 tone briketa i 760 tona peleta. U akciju je uključeno oko 750 domaćinstava.

U Pljevljima je 14.februara 2017.godine održana javna tribina „Klimatski trendovi i uticaj klimatskih faktora na kvalitet vazduha“ u organizaciji NVO „Green Home“ u okviru realizacije projekta "Čist vazduh za Crnu Goru".

Glavni projekat za izgradnju gradske toplane u Pljevljima je izrađen i revidovan i sproveden je postupak javne nabavke za izvođenje radova na izgradnji gradske toplane, nabavku i ugradnju mašinske opreme u objektu, izgradnju toplovoda i centralne

energetske stanice kapaciteta 30 MW, što predstavlja prvu fazu ovog višegodišnjeg projekta.

Sve prispjele ponude ocjenjene su kao neispravne i zbog dostavljenih žalbi predmet je upućen Državnoj komisiji za kontrolu postupaka javnih nabavki.

Glavni grad je tokom 2017.godine organizovao promotivno-edukativne aktivnosti, predstavio aktivnosti na projektovanju i izgradnji biciklističkih staza, održao mini sajam o održivim i štedljivim načinima grijanja sa osvrtom na kvalitet vazduha, zaštite šuma i biodiverzitet.

Realizovane su brojne aktivnosti na izgradnji saobraćajne infrastrukture. Pored izgradnje biciklističkih staza i izmiještanja saobraćaja iz I zone kroz izgradnju mini obilaznice bulevarskog tipa, izgrađeni su kružni tokovi na odabranim lokacijama čime se doprinijelo redukciji emisije zagađujućih materija u vazduh. Takođe, ozelenjavanje betonskih površina na odabranim lokacijama u Glavnom gradu predstavlja jedan od značajnih mehanizama očuvanja kvaliteta vazduha.

Opština Nikšić je u prethodnom periodu pokrenula program subvencija za ugradnju solarnih sistema u novim zgradama, kroz smanjenje komunalnih taksi (naknada za opremanje komunalnog zemljišta) u iznosu 50-200 € po kvadratnom metru instaliranog solarnog panela. Takođe je važno napomenuti da je Akcionim planom implementacije Strategije razvoja energetike Crne Gore za period 2016-2020. godina predviđena izrada studija uvođenja sistema daljinskog grijanja u lokalnim zajednicama u opštinama na sjeveru Crne Gore uključujući Nikšić i Podgoricu za korišćenje biomase ili otpadne toplote iz industrijskih procesa.

III) Kvalitet voda

*U oblasti kvaliteta voda u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **10 mjera**. Od toga, **8 mjera** se u kontinuitetu sprovodi, **1 mjera** je nerealizovana, dok je jedna realizovana.*

Mjera 3.1: Izraditi strategije zaštite voda, zaštite od voda i korišćenja voda

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2016. od strane Uprave za vode (UV), MPRR i MORT-a.

Status: U fazi realizacije

Strategija upravljanja vodama (ona obuhvata zaštitu voda, zaštitu od voda i korišćenje voda) je usvojena od strane Vlade Crne Gore na sjednici održanoj 30.juna 2017.godine.

Mjera 3.2: Spriječiti nekontrolisanu eksploataciju materijala iz riječnih korita

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je kontinuirano sprovoditi od strane UIP.

Status: Realizovano

Moratorijum na eksploataciju šljunka i pijeska iz riječnih korita uveden je početkom aprila 2017.godine zbog isteka svih koncesionih ugovora, pojave nelegalne i neplanske eksploatacije, te zbog nepostojanja projekata regulacije vodotoka. Formiran je koordinacioni tim koji čine predstavnici Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za vode, Uprave policije, Uprave za inspekcijske poslove i lokalnih samouprava na čijim teritorijama su vodotoci koji su bili predmet koncesija.

Članovi koordinacionog tima obišli su sve vodotoke na koje je stavljen moratorijum, kako bi se evidentiralo zatečeno stanje i neposredno na terenu napravili dogovori za dalje aktivnosti. U cilju stvaranja uslova za efikasnu kontrolu sprovođenja moratorijuma na eksploataciju šljunka i pijeska u crnogorskim vodotocima, Vlada je donijela uredbu kojom

se dio poslova Uprave za inspekcijske poslove povjerava Glavnom Gradu Podgorica i opštinama Berane, Bijelo Polje, Gusinje, Kolašin, Mojkovac, Nikšić i Rožaje. Primjenom ove uredbe, još 85 službenika je dobilo ovlašćenja da u punom kapacitetu sprovede monitoring i kontrolu vodotoka u cilju otkrivanja nelegalne eksploatacije šljunka i pijeska, kao i da pokrenu prekršajne i krivične prijave protiv prekršioca.

U cilju efikasne komunikacije i uključivanja javnosti, zainteresovanih organizacija i pojedinaca obezbijeđen je i kontakt telefon 020/224-593 kao i email: prijavieksploataciju@uzv.gov.me.

Mjera 3.3: Unaprijediti program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.

Rok i nosioci: Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je da aktivnosti na realizaciji ove mjere sprovede UV, MPRR, ZHMS i AZPŽS.

Status: U fazi realizacije.

Započete su aktivnosti čiji je cilj unaprijeđenje monitoringa voda.

Mjera 3.4: Uvesti određeni broj automatskih stanica za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane UV, MPRR, ZHMS i AZPŽS.

Status: U fazi realizacije

U izvještajnom periodu nije povećan broj automatskih stanica za praćenje stanja kvaliteta voda. Postoji jedna automatska stanica na Skadarskom jezeru na Vranjini koja prati 7 pokazatelja kvaliteta. Planira se instalacija na izlaznim profilima Lima, Tare, Čehotine i Ibra, kao i na Skadarskom jezeru (Ckla) i Bojani.

Što se tiče praćenja redovnog stanja kvantiteta voda, ZHMS raspolaže sa 26 automatskih hidroloških i 4 mareografske stanice, koje kontinuirano bilježe vodostaje, a prenos podataka ide putem GPRS i GSM.

Mjera 3.5: Nastaviti s implementacijom Master plana odvođenja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Prijestonice Cetinje i Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, posebno u dijelu izgradnje PPOV i sanacije postojeće kanalizacione infrastrukture

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane lokalnih samouprava i MORT.

Status: U fazi realizacije.

U izvještajnom periodu radilo se na sljedećim projektima:

U prvoj polovini 2017. godine, završena je izgradnja:

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2017

- postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Herceg Novi kapaciteta 65.300 ekvivalent stanovnika u iznosu od 8,888 mil. € i
- postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Šavniku u iznosu od 250 000 €

Takođe, tokom prve polovine 2017. godine, nastavljena je realizacija velikog broja infrastrukturnih projekata koji imaju višegodišnji karakter (postrojenja za tretman otpadnih voda u Pljevljima, Beranama, kanalizacione mreže u Herceg Novom, Baru, Bijelom Polju i sl.).

Mjera 3.6: Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane lokalnih samouprava.

Status: U fazi realizacije.

U **opštini Bar**, Zakonom propisane zone sanitarne zaštite su uspostavljene na svim izvorištima koja se koriste za javno vodosnabdjevanje, osim na izvorištima Vrelo i Bunari B1 i B2 u Čanju, za koje se sprovode aktivnosti na uspostavljanju zona sanitarne zaštite. Pokrenut je postupak za utvrđivanje vodnih uslova za uspostavljanje zona sanitarne zaštite za ova tri izvorišta ka Upravi za vode. Odgovor se još uvijek čeka.

U **opštini Berane**, urađen je projekt zone sanitarne zaštite vodoizvorišta Merića vrelo. U toku 2017. godine će se uraditi projekat Dapsičko i Manastirsko Vrelo.

Predviđeno je da se u 2017. godini odrede zone sanitarne zaštite za sva vodoizvorišta u **opštini Kolašin**.

Opština Pljevlja je finansirala sanaciju kaptažnih građevina „Zmajevac“ i „Mandojevac“, dok je izvođač radova bilo DOO „Vodovod“ Pljevlja. Radovi su se odnosili na uređenje neposredne zone zaštite, čišćenje kanala za prihvrat površinskih voda, kao i radovi na smanjenju gubitaka vode iz kaptažnih građevina.

Opština Plužine ne posjeduje Odluku o zonama sanitarne zaštite vode. Započete su aktivnosti na rekonstrukciji vodovoda, a po prijemu radova nastaviće se aktivnosti po pitanju uspostavljanja zakonom predviđenih zona sanitarne zaštite.

Na osnovu Odluke o vodosnabdjevanju, tretmanu i odvođenju otpadnih voda na području **opštine Žabljak** („Sl.list CG-opštinski propisi“, br. 15/08) d.o.o. Komunalno i vodovod sprovodi propisanu sanitarnu zaštitu izvorišta.

Mjera 3.7: Implementirati HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point-Analiza opasnosti kritične kontrolne tačke) u svim vodovodima

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji ove mjere sprovode se kontinuirano, a za nosioce realizacije određena su vodovodna i kanalizaciona preduzeća.

Status: U fazi realizacije.

„Vodovod i kanalizacija“ Bar je uspostavio i primjenjuje HACCP sistem koji ispunjava sve zahtjeve CODEX Alimentarius CAC/RCP 1-1969, Rev.4-2003 u oblasti: Proizvodnja i distribucija vode iz vodovodne mreže za ljudsku upotrebu.

"Vodovod i kanalizacija“ Cetinje je uspostavio i primjenjuje HACCP sistem koji ispunjava sve zahtjeve Codex Alimentarius CAC/RCP 1-1969, Rev. 4-2003 u oblasti aktivnosti proizvodnje i distribucije vode za ljudsku upotrebu.

Mjera 3.8: Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su MPRR i UV.

Status: U fazi realizacije.

Aktivnosti su u toku. Delineacija vodnih tijela očekuje se do kraja 2018. godine.

Mjera 3.9: Uspostavljanje Vodnog informacionog sistema

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi u periodu 2017-2018, a nadležni za sprovođenje su MPRR i UV.

Status: U fazi realizacije.

Aktivnosti su u toku i uspostavljanje vodnog informacionog sistema se očekuje do kraja 2019.godine.

Mjera 3.10: Obezbeđivanje podataka o kvalitetu voda kao i hidroloških podataka za vodotoke koji nijesu obuhvaćeni redovnim sistemom monitoringa

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su MPRR i ZHMS.

Status: Nerealizovano.

Podaci o kvalitetu voda se obezbeđuju samo iz redovnog programa (13 vodotoka – 36 mjernih mjesta, 3 jezera – 11 mjernih mjesta i obalno more Ulcinj-Herceg Novi - 16 mjernih mjesta, 6 podzemnih bunara - ukupno 69 mjernih mjesta). Takođe, i hidrološki podaci se obezbeđuju samo iz redovnog monitoringa.

IV) Morski ekosistem

*U oblasti morskog ekosistema u izvještajnom periodu bile su predviđene za realizaciju **3 mjere** i iste su u fazi realizacije.*

Mjera 4.1: Nastaviti s praćenjem morskog biodiverziteta i istim obuhvatiti sve grupe organizama

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, od strane AZPŽS, MORT-a i Instituta za biologiju mora (IBM).

Status: U fazi realizacije

Tokom 2015. godine počeo je projekat 4M koji je realizovan u saradnji NVO „Green home“ sa partnerima iz Hrvatske. Sa crnogorske strane, mapirano je podmorje od Platamuna do Rta Arza. Akcenat je bio na livadama *Possidonia*-e, kao staništu od značaja za mnoge morske vrste. Pomenuti projekat je završen 15. jula 2017. godine i podaci su dostupni i Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine, koja je bila i partner na projektu.

Praćenje morskog biodiverziteta se sprovodi kroz godišnji program monitoringa.

Mjera 4.2: U skladu sa nacionalnim zakonskim odredbama prostornog planiranja i Nacionalnom strategijom integralnog upravljanja obalnim područjem primjenjivati odredbu zabrane gradnje 100 m od obale

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT-a i lokalnih samouprava.

Status: U fazi realizacije

Predlog za uspostavljanje obalnog odmaka dostavljen je obrađivaču Prostornog plana posebne namjene za obalno područje Crne Gore (PPNOP CG).

Mjera 4.3: Detaljna analiza nacionalnog zakonodavstva u smislu dozvoljenih vrijednosti za eutrofikaciju i sa njom povezanih parametara, kao i harmonizacija navedenog sa zahtjevima ECAP/IMAP

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2017

Rok i nosioci: *Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi tokom 2017.godine, od strane MORT-a i Agencije za zaštitu prirode i životne sredine.*

Status: *U fazi realizacije*

Ministarstvo održivog razvoja i turizma iniciralo je početnu analizu trenutnog stanja u ovoj oblasti, kroz TAIEX radionice, koje su organizovane u cilju pripreme za transponovanje MSFD (Marine Strategy Framework Directive).

Proces harmonizacije sa zahtjevima ECAP/IMAP je u toku i Agencija za zaštitu prirode i životne sredine će uskladiti svoje aktivnosti sa projektom GEF Adriatic, koji je Ministarstvo održivog razvoja i turizma pokrenulo sa UNEP/MAP.

V) Zemljište

*U oblasti zemljišta u izvještajnom periodu za realizaciju bile su predviđene **3 mjere** od kojih je jedna realizovana, jedna nerealizovana i jedna u fazi realizacije.*

Mjera 5.1: Kreirati Program monitoringa koji bi kao rezultat proizveo kartiranje, zoniranje terena po parametrima kontrole kvaliteta kroz sljedeće aktivnosti :

- 1. multielementarnu analizu zemljišta i matičnih stijena (ispitivanje sadržaja ukupnih metala),**
- 2. analizu elemenata dostupnih životnoj sredini i**
- 3. analizu bio dostupnih elemenata**

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi tokom 2017.godine, od strane AZPŽS.

Status: Nerealizovano.

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji mjere.

Mjera 5.2: Nastaviti sa realizacijom monitoringa zemljišta jer se njime detektuju, između ostalog, osnovni »proizvođači« POPs (dugotrajni perzistentni zagađivači) u životnoj sredini u cilju njihove redukcije do eliminacije iz ekosistema u predviđenom roku.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane AZPŽS.

Status: Realizovana

U okviru godišnjeg Programa monitoringa životne sredine, Agencija za zaštitu prirode I životne sredine realizuje i Program praćenja sadržaja opasnih i štetnih materija u zemljištu. U okviru istog, nastavlja se i sa monitoringom dugotrajnih – perzistentnih zagađujućih materija (POP-s) kojim je praćeno stanje na 36 lokacija u 10 opština Crne Gore.

Mjera 5.3: Obezbijediti zakonske propise, usklađene sa EU direktivama, kojim bi se jasno definisale sve vrste zemljišta (prije svega prema njihovoj namjeni) i regulisalo upravljanje istim. U skladu s tim, obezbijediti kvalitetniji monitoring zagađenja

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2017

zemljišta kroz obezbjeđivanje zakonski definisanih koncentracija zagađujućih supstanci za svaku propisanu vrstu zemljišta.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane MPRR.

Status: U fazi realizacije.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je pokrenulo projekat za izradu novih zakonskih i strateških dokumenata za upravljanje poljoprivrednim zemljištem u Crnoj Gori, kako bi se i u ovoj oblasti stvorio dobar okvir za dalji razvoj poljoprivrede u skladu sa aktuelnom agrarnom politikom, potrebama poljoprivrednih proizvođača i novim zahtjevima u procesu pristupanja Evropskoj uniji.

Donošenje novog Zakona o poljoprivrednom zemljištu, Programom rada Vlade, planirano je za IV kvartal 2017. godine.

VI) Upravljanje otpadom

*U oblasti upravljanja otpadom u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **6 mjera**. Od toga, 5 mjera se sprovodi u kontinuitetu, dok je 1 mjera realizovana.*

Mjera 6.1: *U cilju uklanjanja i sanacije neuređenih odlagališta potrebno je, pored obezbjeđivanja finansijskih sredstava, pripremiti i odgovarajuću dokumentaciju, planove za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, a za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³ neophodno je uraditi projekte sanacije*

Rok i nosioci: *Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, od strane lokalnih samouprava.*

Status: *U fazi realizacije*

U **opštini Bar**, izvode se radovi na sanaciji i rekultivaciji nesanitarnog odlagališta komunalnog otpada „Čafe“. Radovi bi trebalo da budu završeni do kraja 2017. U opštini Bar ne postoje druge nelegalne deponije gdje se sistematski odlaže otpad.

U **opštini Berane**, JP Komunalno će u sklopu svojih aktivnosti izvršiti sanaciju odlagališta ispod 100 m³, dok su plan za odlagališta od preko 100 m³, i projekat sanacije odlagališta preko 1000m³ uključeni u Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom. Započeta je realizacija projekta sanacije odlagališta Vasove vode u Beranselu. U toku je tender za izbor izvođača koji će raditi na sanaciji odlagališta. Završena je prva faza sanacije koja uključuje kanalisanje Lučkog potoka.

Na teritoriji **Prijestonice** su evidentirana 23 neuređena odlagališta otpada sa procijenjenom količinom otpada do 100m³. Shodno Lokalnom planu ista će se sanirati na način što će se otpad izmjestiti, ili će se prekriti inertnim materijalom. Za neuređeno odlagalište „Crna Greda“ na kome je procijenjena količina otpada od 350m³ planirana je izrada plana sanacije.

Tokom septembra 2017.godine treba da se započne sanacija neuređenog odlagališta „Vrtijeljka“.

Opština Kolašin je uradila popis nelegalnih odlagališta sa planom njihove sanacije koji će biti uvršten u Lokalni plan upravljanja otpadom za period 2016-2020. Najveći prostor

koji je potrebno sanirati je prostor privremenog skladištenja otpada u mjestu Bakovići (preko 1000m³).

U **opštini Mojkovac** nije bilo aktivnosti iz razloga jer ne postoje odlagališta zapremine 100-1000m³, a odlagalište zapremine preko 1000m³ služi za privremeno skladištenje koje ostaje u funkciji do rješavanja problema odlaganja otpada na regionalnom nivou.

Opština Pljevlja je u Lokalnom planu upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom evidentirala šest neuređenih odlagališta sa količinama miješanog otpada od 1 do 15m³. Za popisana neuređena odlagališta navedene su mjere za sanaciju i rekultivaciju.

U **opštini Plužine** u neposrednoj blizini pilane „Brezna“ postoji neuređeno odlagalište otpada koje je po Lokalnom planu upravljanja otpadom, predviđeno za sanaciju. Ostala neuređena odlagališta imaju zapreminu ispod 100 m³.

U **opštini Šavnik**, u toku je davanje saglasnosti na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu za sanaciju neuređenog odlagališta „Zauglina“, nakon čega će biti stvoreni uslovi za predaju projektne dokumentacije za izdavanje građevinske dozvole za projekat.

U **opštini Tivat**, kada je riječ o odlagalištu zapremine veće od 1000 m³, za zatvoreno odlagalište Sinjarevo treba uraditi projekat sanacije kroz koji će biti definisane sve potrebne radnje za njegovu propisnu sanaciju i iskazan iznos finansijskih sredstava potrebnih za njegovu realizaciju. Za Grabovac je JP „Regionalni vodovod“ izradio projekat sanacije u martu 2006. godine.

Opština Žabljak je donijela Plan upravljanja otpadom 2016-2020. U Planu su navedena neuređena odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, kao i plan njihove sanacije. Za postojeće odlagalište komunalnog otpada urađena je projektna dokumentacija i započeto izvođenje radova u cilju saniranja istog. Planom je utvrđen način i program selektivnog sakupljanja otpada i program razvoja sistema ponovne upotrebe i reciklaže.

Mjera 6.2: Potrebno je da lokalne samouprave pripreme Lokalne planove upravljanja otpadom i da u okviru istih, u cilju organizovanja selektivnog sakupljanja otpada, pripreme planove selektivnog sakupljanja otpada u okviru urbanih i ruralnih cjelina

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti tokom 2016. od strane lokalnih samouprava.

Status: U fazi realizacije

Skupština opštine Andrijevica je na sjednici održanoj 26. XII 2016. donijela Plan upravljanja otpadom („Sl.list CG-opštinski propisi“, br. 52/16) i shodno istom će primjenjivati i selektivno sakupljanje otpada.

Sekretarijat za uređenje prostora, komunalno-stambene poslove i zaštitu životne sredine **opštine Bar** je pripremio Plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom u opštini Bar i isti je usvojen 27.04.2017.

Skupština opštine Berane je na sjednici održanoj 22. XII 2016. donijela Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom 2016-2020. („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 52/16).

Skupština opštine Bijelo Polje je 30. XII 2016. donijela Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020.

Opština Budva je izradila Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020. na koji je Ministarstvo održivog razvoja i turizma dalo saglasnost.

Donešen je Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom **Prijestonice Cetinje** za period 2016.-2020. („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 53/16).

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom **opštine Danilovgrad** za period 2016-2020. donešen je na sjednici održanoj 27. XII 2016. („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 2/17). U okviru istog je definisan program selektivnog sakupljanja otpada u okviru urbanih i ruralnih cjelina.

Urađen je Plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom 2016-2020. za **opštinu Herceg Novi**, na koji je dobijena saglasnost MORT-a.

Lokalni plan upravljanja otpadom za **opštinu Kolašin** je usvojen u lokalnom parlamentu (Sl.list CG-opštinski propisi, br. 24/17 od 7.6.2017.godine).

U toku je usaglašavanje Lokalnog plana upravljanja otpadom za **opštinu Kotor** sa MORT.

Skupština opštine Mojkovac na sjednici održanoj 29. XI 2016. donijela je Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020 („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 48/16).

MORT je dostavio sugestije i primjedbe na Lokalni plan upravljanja otpadom za **opštinu Nikšić**.

Skupština opštine Petnjica je na sjednici održanoj 15. XI 2016. donijela Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020 („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 46/16).

Skupština opštine Plav je na sjednici održanoj 7. XI 2016. donijela Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020. („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 46/16).

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za **opštinu Pljevlja** usvojen je na XX sjednici SO Pljevlja održanoj 13.03.2017.godine. Odluka o donošenju je objavljena u Službenom listu Crne Gore - Opštinski propisi, broj 11/2017 od 23.03.2017.godine.

Skupština opštine Plužine je na sjednici održanoj 29. XII 2016. donijela Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020.

Skupština Glavnog grada donijela je Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom grada na sjednici održanoj 22. XII 2016. („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 51/16).

Skupština opštine Rožaje je donijela Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016.-2020. na sjednici održanoj 17.03.2017.godine.

Skupština **opštine Šavnik** je usvojila Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2017-2020. („Sl.list CG-opštinski propisi”, br. 14/17).

Opština Tivat je usvojila Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom („Sl.list CG-opštinski propisi”, broj 12/17).

Skupština opštine Ulcinj je donijela Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016.-2020. na sjednici održanoj 23.03.2017.godine.

Skupština opštine Žabljak je na sjednici održanoj 28. XII 2016. donijela Plan upravljanja otpadom 2016-2020. Planom je utvrđen način i program selektivnog sakupljanja otpada.

Mjera 6.3: Izgradnja reciklažnih dvorišta, u skladu sa Državnim planom upravljanja otpadom

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, od strane lokalnih samouprava.

Status: U fazi realizacije

U **opštini Berane** u toku su aktivnosti na izgradnji reciklažnog dvorišta sa sortirnicom. U toku je tender za izradu Glavnog projekta.

Lokalnim planom upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom **Prijestonice Cetinje** za period 2016.-2020. godine, za 2017. godinu je planirana realizacija projekta izgradnje reciklažnog dvorišta. Kako Odlukom o Budžetu Prijestonice za 2017. godinu nijesu odobrena sredstva za eksproprijaciju urbanističke parcele na kojoj je planirana izgradnja reciklažnog dvorišta za teritoriju Prijestonice, to je shodno navedenom Prijestonica prema Ministarstvu održivog razvoja i turizma, za jedinstvenu listu prioriternih projekata iz oblasti zaštite životne sredine, kandidovala i projekat eksproprijacije zemlje i opremanja reciklažnog dvorišta.

Državnim planom upravljanja otpadom, u **opštini Kolašin** je predviđena izgradnja manjeg reciklažnog dvorišta, u vrijednosti od oko 80.000€. U toku je faza projektovanja.

U **opštini Mojkovac** u toku je izrada projekta transfer stanice sa reciklažnim dvorištem.

U skladu sa Državnim planom upravljanja otpadom, **Opština Pljevlja** je u svom kapitalnom dijelu budžeta za 2016. godinu planirala sredstva za izradu projekta za reciklažno dvorište sa sortirnicom i transfer stanicom, a sve u skladu sa Državnim planom upravljanja otpadom. U toku je izrada Glavnog projekta koji finansira Vlada Crne Gore - Direkcija javnih radova.

U skladu sa Državnim planom upravljanja otpadom, predviđena je izgradnja transfer stanice u **Plužinama**. Studijom izvodljivosti za izgradnju transfer stanice određena je potrebna površina od 1500 m². Izgradnjom transfer stanice obezbijediće se upravljanje komunalnim otpadom (sakupljanje, klasifikacija i priprema za transport) na teritoriji opštine.

Državnim planom upravljanja otpadom nije planirana izgradnja reciklažnog dvorišta na teritoriji **opštine Tivat**. Na teritoriji opštine Tivat još uvijek nije izgrađeno reciklažno dvorište, čija je izgradnja planirana u zahvatu Detaljnog urbanističkog plana Gradišnica. Prikupljeni komunalni otpad, odvozi se do reciklažnog centra „Komunalno Kotor” d.o.o., Kotor.

U **opštini Žabljak**, izgrađeno je reciklažno dvorište i transfer stanica. U toku su pripreme koje podrazumijevaju obezbjeđivanje neophodnih uslova i edukaciju radne snage za stavljanje u funkciju istog.

Mjera 6.4: Organizovati javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kada je u pitanju selektivno odvajanje otpada

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane MORT i lokalnih samouprava

Status: U fazi realizacije

U **opštini Berane**, realizovan je niz aktivnosti sa ciljem podizanja nivoa ekološke svijesti kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada. Realizovan je niz akcija i predavanja za učenike na tu temu.

U cilju podizanja nivoa ekološke svijesti planirana je saradnja d.o.o "Komunalno" **Cetinje** sa ekološkim sekcijama iz gradskih škola u cilju informisanja i organizovanja oglednog časa sa temom: "Značaj odvojenog sakupljanja otpada u domaćinstvu".

Sekretarijat za ruralni i održivi razvoj **opštine Bijelo Polje** je kroz Program mjera za podsticaj ruralnom i održivom razvoju koji se finansira iz budžeta opštine definisao i mjeru koja se odnosi na finansiranje projekata i aktivnosti vezanih za podizanje svijesti o održivom razvoju i novom načinu upravljanja otpadom.

Opština Plužine redovno informiše građane putem web sajta opštine, oglasnih tabli, brošura i letaka koji se dijele građanima, kao i u sklopu akcije "Neka bude čisto" koju sprovodi Javno komunalno preduzeće Plužine.

Opština Tivat i preduzeće "Komunalno" D.O.O sprovode javne kampanje kada su u pitanju pripreme građana u cilju sprovođenja selektivnog sakupljanja otpada, o čemu se građani obavještavaju i putem web sajta opštine.

U **opštini Žabljak** planirana je edukacija javnosti o potrebi unapređenja sistema odvojenog sakupljanja otpada.

Iz budžeta Ministarstva održivog razvoja i turizma realizovala su se dva informativno-edukativna projekta sa ciljem uvođenja odvojenog sakupljanja otpada. U okviru projekta „Razmisli, i otpad je resurs” su obezbijeđene posude (kante) za sedam opština sjevernog regiona: Mojkovac, Berane, Bijelo Polje, Pljevlja, Andrijevica, Petnjica i Šavnik.

Za pilot projekat „Kompostiranje je najstariji način reciklaže“, akcenat je dat na kompostiranje u domaćinstvima. Za opštine Pljevlja i Mojkovac nabavljene su posude (komposter). Realizacija prethodno navedenih projekata se nastavlja.

Mjera 6.5: Nastaviti sa realizacijom projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“ u saradnji sa Svjetskom bankom u cilju sanacije i remedijacije identifikovane 4 crne ekološke tačke na lokacijama: KAP, Brodogradilište Bijela, Termo-elektrana Pljevlja i Rudnik „Šuplja stijena“ Pljevlja i rješavanja problema opasnog otpada na nacionalnom nivou

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane MORT, Ministarstva ekonomije (ME), Ministarstva finansija (MF) i AZPŽS.

Status: U fazi realizacije

1. Remedijacija Brodogradilišta Bijela

Dana 17. februara 2017. godine raspisan je Međunarodni tender za izbor izvođača radova na remedijaciji tla lokacije Brodogradilišta Bijela. Budući da je tokom juna 2017. usvojen, od strane klijenta i Svjetske banke, zahtjev za izmjenu tenderske dokumentacije u jednom dijelu, pristupilo se njenoj modifikaciji (na bazi sveobuhvatne analize konsultanta „TAUW“ iz Holandije), kao i ažuriranju Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i društvo, i sprovođenju javne rasprave povodom ovog pitanja. Izmijenjena tenderska dokumentacija odobrena je od strane Svjetske banke, pa je novi javni poziv objavljen 11. Septembra, 2017. godine.

2. Flotaciono jalovište Gradac, Pljevlja

Vlada CG je na sjednici održanoj 06. IV 2017. godine dala saglasnost da se sredstva iz projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“, koriste za sanaciju Flotacionog jalovišta Gradac. U vezi sa tim 05. VI 2017. objavljen je Zahtjev za izražavanje interesovanja za izbor konsultanta (firme) za pripremu Glavnog projekta remedijacije jalovišta, kao i nadzor nad izvođenjem radova na remedijaciji. Evaluacija pristiglih interesovanja, u cilju dodjele Ugovora najkvalifikovanijem ponuđaču, je u toku.

3. Remedijacija deponije pepela i šljake „Maljevac“

Uslov za početak aktivnosti na lokaciji deponije pepela i šljake „Maljevac“ je potpisivanje podkreditnog Ugovora između EPCG (kao operatera TE Pljevlja) i Ministarstva finansija, na osnovu Zaključaka Vlade br. 07-1133, od 13.04.2017. godine, a koji će definisati obaveznika vraćanja sredstava, uslove korišćenja sredstava, implementaciju projekta, kao i obaveze održavanja lokacije.

Glavni projekat remedijacije biće urađen shodno novom konceptu remedijacije koji je pripremila EPCG vezano za nastavak eksploatacije deponije Maljevac tokom preostalog vijeka trajanja bloka I TE Pljevlja u skladu sa DPP TE Pljevlja koji je Vlada usvojila u maju 2016. i koji podrazumijeva nastavak odlaganja (kasetni sistem) na deponiji Maljevac uz

faznu rekultivaciju kaseta, sve do konačne remedijacije ove lokacije, uz puno poštovanje ekoloških i standarda bezbjednosti i kvaliteta života.

Pored izrade Glavnog projekta remedijacije potrebno je izraditi Plan eksproprijacije vlasnika nepokretnosti što mora biti u potpunosti realizovano prije početka izvođenja radova na lokaciji. Nakon potpisivanja podkreditnog Ugovora između EPCG i Ministarstva finansija, biće urađen Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu i društvo i Plan upravljanja životnom sredinom na osnovu čega će biti upućen zahtjev Svjetskoj banci da se izvrši restrukturiranje Ugovora o kreditu u dijelu remedijacije deponije Maljevac (shodno zaključaku Vlade br. 07-1133, od 13.04.2017. godine), s obzirom da je Ugovor o kreditu koji je potpisan u oktobru 2014. godine zasnovan na drugačijoj alternativi u odnosu na koncept remedijacije koji je usvojen 2016, a nakon donošenja DPP TE Pljevlja. Nacrt Ugovora o korišćenju sredstava sa EPCG je pripremljen od strane Ministarstva finansija, uz konsultacije sa MORT, Jedinicom za upravljanje projektom (PMU) i Jedinicom za tehničku podršku projektima koji se finansiraju iz kredita Svjetske banke (TSU). U narednom periodu očekuje se potpisivanje istog, što će ujedno značiti početak realizacije pripremnih aktivnosti na sanaciji ove lokacije.

4. KAP

Shodno zaključku Vlade CG br. 07-1133 od 13.04.2017. godine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo ekonomije i Ministarstvo finansija u obavezi su da pripreme plan aktivnosti vezanih za remedijaciju KAPA-a, i da o tome informišu Vladu. Tim povodom, shodno zaključku Upravnog odbora Projekta "Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje", biće formiran tehnička radna grupa koja će prikupiti potrebne informacije i dokumentacionu osnovu neophodnu za izradu plana.

5. Druga komponenta projekta: Buduće upravljanje industrijskim otpadom u Crnoj Gori

U okviru ove komponente, u toku je realizacija aktivnosti u odnosu na razvoj i implementaciju nacionalnog registra opasnog i neposanog otpada. Ugovor sa konsultantom, čiji je zadatak priprema softverskog rješenja na bazi kojeg će biti izgrađen registar, potpisan je 17.07.2017.

Mjera 6.6: Uložiti napore u iznalaženje rješenja za uspostavljanje mehanizama koji će obezbijediti efektivnu praksu dostavljanja podataka od strane relevantnih subjekata, kao i za kreiranje i vođenje kvalitetnih baza podataka u oblasti upravljanja otpadom.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane AZPŽS i Zavoda za statistiku (MONSTAT-a).

Status: Realizovano (za izvještajni period, realizacija se nastavlja)

Na temelju već uspostavljenih mehanizama saradnje između MONSTAT-a i AZPŽS u cilju obezbjeđivanja efikasne prakse dostavljanja podataka od strane relevantnih subjekata, u

periodu od januara do juna 2017. u oblasti statistike otpada sprovode se sva istraživanja planirana Godišnjim planom zvanične statistike za 2017.

Kroz zajedničku saradnju EPA i MONSTAT-a, u periodu januar – jun 2017.g., sprovedeno je pet istraživanja za prikupljanje podataka iz statistike otpada za 2016. godinu, od kojih su podaci dva istraživanja već obrađeni.

Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom („Sl. list CG“, br. 64/11, 39/16), MORT je u 2017. sproveo aktivnosti na donošenju *Pravilnika o metodologiji za utvrđivanje sastava i količine komunalnog otpada na teritoriji jedinice lokalne samouprave*. Dva predstavnika MONSTAT-a učestvovala su u izradi navedenog pravilnika.

Nacionalnim projektom IPA 2013 koji je započeo u februaru 2016.godine, obuhvaćena je i oblast statistike otpada. U okviru navedenog projekta održane su tri radionice na temu statistike otpada čije su projektne aktivnosti usmjerene na uspostavljanje međunarodno uporedive baze podataka o generisanju i tretiranju otpada u Crnoj Gori za period 2011-2015. Kao rezultat projekta, biće pripremljene vremenske serije podataka 2011-2015 u oblasti statistike otpada za Crnu Goru na nacionalnom i međunarodnom nivou.

VII) Biodiverzitet

*U oblasti biodiverziteta u izvještajnom periodu bila je predviđena za realizaciju **21 mjera**. Od toga, **14 mjera** se realizuje u kontinuitetu, 3 su realizovane, dok su nerealizovane 4 mjere.*

Mjera 7.1: Usvojiti Aktove o proglašenju zaštićenih područja od strane lokalnih samouprava na čijoj teritoriji se nalaze zaštićena prirodna dobra: Poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom, Plaža Jaz, Slovenska plaža, Bečićka plaža, plaža Sutomore, plaža Petrovac.

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere su u nadležnosti lokalnih samouprava i rok za njihovu realizaciju je 2016.

Status: U fazi realizacije

Shodno Zakonu o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 06/14), Sekretarijat za uređenje prostora, komunalno-stambene poslove i zaštitu životne sredine opštine Bar je 18. II 2016. prosljedio MORT-u Nacrt Odluke o stavljanju pod zaštitu zaštićenog prirodnog dobra „Ratac sa Žukotrlicom“ i Nacrt Odluke o stavljanju pod zaštitu zaštićenog prirodnog dobra „Sutomorska plaža“, na davanje saglasnosti. Kako opština Bar nije sprovela procedure javne rasprave za studije i predloge odluka za proglašenje, nijesu se stekli uslovi da MORT započne proceduru davanja saglasnosti.

Mjera 7.2: Izraditi plan upravljanja za područje Tivatskih solila koji će omogućiti identifikaciju mjera adekvatne zaštite ovog područja

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere su u nadležnosti Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, opštine Tivat, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima i rok za realizaciju je 2017.godina.

Ministarstvo održivog razvoja, shodno članu 58 Zakona o zaštiti prirode (Sl.list CG 54/16) u obavezi je da donese plan upravljanja za strogi i posebni rezervat prirode. Nacrt Plana upravljanja za posebni rezervat Tivatska solila pripremljen je 2014. godine u okviru

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2017

projekta Planiranje upravljanja rezervata Tivatska solila“ (Management Planning for Tivat Salt Plant Natural Reserve Contract No. 20/14) koji je implementirao UNDP, a finansiran je iz GEF-a.

Mjera 7.3: Uraditi reviziju statusa zaštićenih prirodnih dobara koja su proglašena prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti prirode 2008. godine i za koja nijesu definisane granice i ostali podaci od značaja za upravljanje područjima

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji ove mjere su u nadležnosti MORT i lokalnih samouprava, koji su dužni da neophodne aktivnosti sprovede kontinuirano.

Status: U fazi realizacije

Opština Tivat je 2014. pristupila reviziji statusa i kategorije zaštićenog prirodnog dobra **Veliki gradski park**. Odlukom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra Veliki gradski park u Tivtu („Sl.list CG – opštinski propisi“, br. 04/15) određena je vrsta spomenik prirode, III kategorija – značajno zaštićeno prirodno dobro lokalnog značaja, jedna zona zaštite sa režimom zaštite II stepena, koju ograničavaju njegove administrativne granice.

Sekretarijat za ruralni i održivi razvoj **opštine Bijelo Polje** je preduzeo korake po pitanju revizije zaštićenog prirodnog dobra Đalovića klisure i Novakovića pećine. Održan je niz sastanaka u Ministarstvu održivog razvoja i turizma i Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine u vezi sa pokretanjem postupka revizije.

Mjera 7.4: Intenzivnije sprovoditi akcije i inspekcijske kontrole usmjerene ka krivolovcima na području Durmitora

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane UIP i JPNP.

Status: Realizovano.

Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima održava redovne sastanke sa načelnicima i komandirima policije regiona, odnosno opština koje dijelom svoje teritorije ulaze u sastav NP „Durmitor“. Vršiti se redovna komunikacija i zajedničko patroliranje, održavaju se redovne komunikacije sa Upravom za inspekcijske poslove, kao i sa pojedinim inspekcijskim službama. Po reonima parka zaduženi su nadzornici za praćenje situacije na terenu i osmatranje u cilju prevencije požara.

Mjera 7.5: Donijeti Akt o proglašenju Regionalnog parka Komovi za dio koji pripada teritoriji opštine Kolašin

Rok i nosioci: Rok za realizaciju mjere je 2016, a nadležne institucije su MPRR, MORT i opština Kolašin.

Status: U fazi realizacije

Skupština Glavnog grada Podgorica, u maju 2016. godine donijela je Odluku o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni park Komovi za teritoriju Glavnog grada“, dok je na sjednici Skupštine održanoj u julu iste godine, donijeta Odluka o davanju

saglasnosti na Statut pomenutog Društva, koje je u septembru 2016. godine registrovano u Centralnom registru privrednih subjekata.

Okončana je izrada Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Društva, na koji je data saglasnost od strane Gradonačelnika Glavnog grada. Shodno odredbama datog Pravilnika, biće raspisani konkursi za popunjavanje definisanih radnih mjesta. Izrada Programa upravljanja Regionalnim parkom Komovi je u toku.

Takođe, uspostavljena je komunikacija između Uprave za šume Crne Gore i Opštine Kolašin, kako bi se postigao dogovor oko sporne lokacije, koja je Studijom zaštite proglašena za I zonu, a istu lokaciju je Uprava za šume dala koncesionaru za eksploataciju.

Mjera 7.6: Uspostaviti integralni informacioni sistem životne sredine

Rok i nosioci: Mjeru je neophodno realizovati tokom 2017.godine, a nadležna institucija je AZPŽS.

Status: U fazi realizacije.

Uspostavljanje baze podataka po Nacionalnoj listi indikatora životne sredine za dio biodiverziteta je u finalnoj fazi, kao i baze podataka za izvještavanje prema Evropskoj agenciji za životnu sredinu (EEA) za indikator Zaštićena područja. Takođe, uz podršku IUCN-a pokrenuta je izrada baze podataka o zaštićenim područjima u Crnoj Gori i navedena je izrađena i objavljena na sajtu www.prirodainfo.me

Mjera 7.7: Povećati izdvajanje sredstava za potrebe realizacije Programa monitoringa stanja biodiverziteta u Crnoj Gori

Rok i nosioci: Mjeru je neophodno realizovati kontinuirano, a nadležne institucije su MORT, AZPŽS i MF.

Status: Nerealizovano.

U odnosu na prethodnu godinu, došlo je do ukupnog povećanja finansijskih sredstava za Program monitoringa (za 2016. opredijeljena su sredstva u iznosu od €322.500, dok je za 2017. izdvojeno €330.000). Kada je u pitanju monitoring biodiverziteta, sredstva za realizaciju istog nijesu povećana u odnosu na prethodnu godinu.

Mjera 7.8: Ojačati kapacitete inspeksijskih službi i čuvarskih službi kako u pogledu tehničke opremljenosti, tako i u pogledu kadrovskih kapaciteta.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane UIP i JPNP.

Status: U fazi realizacije.

U Javnom preduzeću za nacionalne parkove objavljen je tender za nabavku ljetnje i zimske uniforme za nadzornike nacionalnih parkova. U toku turističke sezone, u NP „Durmitor“ dodatno je zaposleno ukupno 5 lica koja vrše poslove fizičke zaštite i ambijentalne

higijene. U NP „Prokletije“ zaposlena su dva nadzornika, u februaru 2017. godine i 4 radnika na naplatnim punktovima u junu.

U sastavu ekološke inspekcije ima 7 ekoloških inspektora, od kojih je 1 ekološki inspektor nadležan za oblast zaštite od zračenja, a ostali ekološki inspektori su nadležni za implementaciju svih ostalih zakona iz oblasti zaštite životne sredine.

Zaposlen je jedan ekološki inspektor – za kontrolu iz oblasti upravljanja hemikalijama (01.07.2017. godine).

Neophodno je obezbijediti vozila za ekološku inspekciju, jer su tri postojeća u jako lošem stanju, nebezbedna.

Mjera 7.9: Zaštititi najmanje 10% obalnog područja

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane MORT-a, lokalne samouprave i AZPŽS.

Status: U fazi realizacije.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u saradnji sa UNEP kancelarijom iz Beča pokrenulo projektni predlog za proglašenje, reviziju i uspostavljanje upravljačkih struktura zaštićenih područja u obalnom regionu. Projektni predlog je u fazi evaluacije i odobravanja.

Mjera 7.10: Sprovesti reviziju predloženih Emerald područja

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2017-2018.godine od strane MORT-a, AZPŽS i lokalne samouprave.

U skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore od 11. juna 2015. Ministarstvo održivog razvoja i turizma formiralo je multisektorski Radni tim koji je pripremio Akcioni plan 2017-2019 za reviziju Emerald područja.

Mjera 7.11: Utvrditi metodologije za procjenu brojnosti populacija divljači angažovanjem stručnih organizacija i pojedinaca iz odgovarajućih stručnih oblasti (ornitolog, mamolog i dr)

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane MPRR.

Status: U fazi realizacije.

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o divljači i lovstvu, propisano je donošenje predmetne metodologije u formi podzakonskog akta - Pravilnika, uz prethodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine. Priprema Nacrta predmetnog pravilnika je u toku.

Mjera 7.12: Formirati banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke, zaštićene i kojima prijeti izumiranje.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane MPRR i Biotehničkog fakulteta (BF).

Status: U fazi realizacije.

Nacionalnim programom očuvanja i održivog korišćenja genetičkih resursa u poljoprivredi iz 2007. i Akcionim planu očuvanja i održivog korišćenja genetičkih resursa u poljoprivredi (usvojen u junu 2008.) definisane su mjere i aktivnosti koje treba preduzimati u cilju očuvanja i održivog korišćenja genetičkih resursa u stočarstvu.

Za stručnu realizaciju navedene mjere (dio koji se tiče genetičkih resursa u stočarstvu) zadužen je Biotehnički fakultet u Podgorici.

U pogledu realizacije redovnih aktivnosti u periodu od januara do juna 2017., nastavljeno je sa monitoringom grla i farmi na kojima se gaje autohtone rase i sojevi domaćih životinja, a koja su prethodnih godina uključena u program in situ konzervacije. U sklopu te aktivnosti sprovedena je morfološka karakterizacija dijela populacije pivske, odnosno jezeropivske pramenke i prikupljeni su uzorci biološkog materijala za genetičku karakterizaciju.

Uzeto je učešće na međunarodnim radionicama koje su organizovane od strane ERFP (Europ Regional Focal Point) na temu in situ i ex situ konzervacija animalnih genetičkih resursa. Radionice su održane u Beogradu 3. i 4. maja 2017.

Najvažnija aktivnost realizovana u prethodnom periodu jeste potpisivanje Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa EUGENA (European Genebank Network for Animal Genetic Resources) – evropskom mrežom banki gena za animalne genetičke resurse, koji su sa jedne strane potpisali ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore – mr Milutin Simović, a sa druge strane sekretarijat ERFP (European Regional Focal Point for Animal Genetic Resources) – mr. Danijela Bojkovski.

Takođe, potpisan je i EUGENA ugovor između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Biotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore kojim se Biotehničkom fakultetu povjerava posao vođenja banke gena domaćih životinja i dalja saradnja sa EUGENA –evropskom mrežom banki gena.

Najvažniji EUGENA ciljevi, između ostalih su:

- pružanje podrške uspostavljanju ex situ konzervacije i banki gena u zemljama članicama ERFP,
- unapređenje monitoringa i ocjene stanja AnGR koji se čuvaju u in situ i ex situ kolekcijama, te razmjena informacija o kolekcijama,
- podizanje efikasnosti ex situ konzervacije i održivog korišćenja AnGR i dr.

Mjera 7.13: Obezbijediti finansijska sredstva za izradu Crvenih lista i knjiga

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovesti kontinuirano od strane MORT, AZPŽS i MF.

Status: Nerealizovano.

U izvještajnom periodu januar-jun 2017. nije bilo aktivnosti na realizaciji ove mjere.

Mjera 7.14: Sprječavanje nekontrolisanog lova i intenzivnija kontrola na Ljubišnji

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane MPRR i UIP.

Status: Realizovano.

Aktivnost se sprovodi kontinuirano, saradnjom Uprave za inspeksijske poslove - Odsjek za inspekciju šumarstva i lovstva i korisnika lovišta. U izvještajnom periodu izvršeno je 12 inspeksijskih kontrola, i nastavlja se sa intenzivnom kontrolom predmetnog područja.

Mjera 7.15: Unaprijediti zakonski okvir za zaštitu biodiverziteta kroz izradu podzakonskih akata predviđenih Zakonom o zaštiti prirode

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovesti tokom 2016. i 2017. od strane MORT.

Status: Realizovano.

Skupština je u julu 2016. donijela novi Zakon o zaštiti prirode ("Službeni list Crne Gore, broj 54/2016"). U izvještajnom periodu donešena su tri pravilnika: Pravilnik o sadržaju Studije o ocjeni prihvatljivosti za područje ekološke mreže (Službeni list Crne Gore, broj 45/2017), Pravilnik o bližim kriterijumima za određivanje područja ekološke mreže (Službeni list Crne Gore, broj 45/2017), i Pravilnik o bližim uslovima za promet zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva. (poslat na objavljivanje u Službeni list).

Mjera 7.16: Odrediti upravljača za sva zaštićena područja po svim kategorijama zaštite i kroz izradu planova upravljanja za sva zaštićena područja

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, a nadležni za realizaciju mjere su: MORT, JPNP, JPMD i lokalne samouprave.

Status: U fazi realizacije.

Na teritoriji **opštine Bar** zaštićena su sljedeća područja kao rezervati prirodnog predjela: plaža Veliki pijesak, plaža Topolica, plaža Sutomore, plaža Čanj, plaža Pećin i poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom. Ova područja se nalaze u zoni koja je povjerena na upravljanje Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom.

Kao spomenici prirode zaštićeni su: zajednica bora munike na Rumiji, stablo stare masline na Mirovici i Park dvorca na Topolici. Javno preduzeće „Kulturni centar“ upravlja sa dva prirodna dobra (Stara maslina i Park dvorac).

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti u cilju revizije statusa prirodnih dobara i izradu planova upravljanja.

U **Prijestonici Cetinje** u toku 2017. planira se izrada Studija zaštite za zaštićena prirodna dobra: Njegošev park i park „13 jul“ na Cetinju. Usvojen je Lokalni plan zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje 2017.-2021.godine.

Opština Herceg Novi je u skladu sa planskom dokumentacijom i važećom zakonskom regulativom, na Skupštini opštine Herceg Novi, 04. XII 2015. donijela Odluku o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra „Predio izuzetnih odlika Savinska Dubrava“. Za upravljača je određeno preduzeće DOO „Komunalno-stambeno“ Herceg Novi. U toku je izrada 5-ogodišnjeg Plana upravljanja. U toku je izrada Studije zaštite za Regionalni park Orjen, čije uspostavljanje je planirano planskom dokumentacijom, a koju radi AZPŽS. Predviđeno je da upravljač bude Agencija za razvoj i zaštitu Orjena.

U **opštini Kolašin** je organizovano upravljanje u okviru spomenika prirode „Botanička bašta planinske flore Dulovine“, koja je u privatnom vlasništvu porodice Vincek. Nakon usvajanja Odluke o proglašenju regionalnih parkova prirode Komovi i Sinjajevina u lokalnom parlamentu, u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica i opštinom Andrijevica, tj. Mojkovac, Žabljak i Šavnik, posredstvom UNDP-ja, radiće se na uspostavljanju upravljačkih struktura parkova.

Dio **opštine Kotor** je uvršten na UNESCO-vu Listu i za upravljača je formiran Savjet za upravljanje područjem Kotora, čiji je osnovni zadatak realizacija Menadžment plana prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora.

U **opštini Plužine** su za sva zaštićena područja određeni upravljači.

U **opštini Pljevlja** planina Ljubišnja je predložena za Regionalni park, a Gradski park za spomenik prirode. U skladu sa Zakonom o zaštiti prirode („Sl.list CG“, br. 40/11) neophodno je uraditi Studiju zaštite, a Aktom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra imenovaće se upravljač.

Nakon donošenja Odluke o određivanju upravljača spomenika prirode „Kanjona Nevidio“, značajno je unaprijeđen sistem upravljanja zaštićenim područjem u **opštini Šavnik**. Takođe, urađen je Prijedlog Odluke o proglašenju regionalnog parka „Dragišnica i Komarnica“ i Prijedlog studije zaštite za Regionalni park „Dragišnica i Komarnica“.

Odlukom Skupštine **opštine Nikšić** na sjednici održanoj 27. VI 2014. o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra spomenik prirode "Gornjepoljski vir" za upravljača određen je Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Nikšić („Sl. list CG“, br. 20/14, Opštinski propisi). Za ostala dva zaštićena objekta prirode, park-šumu Trebjesa i Arboretum u Grahovu Skupština opštine Nikšić, na sjednici održanoj 31. III 2003, donijela je Odluku o formiranju Odbora za zaštitu pomenutih objekata, kao posebnih tijela.

Na teritoriji **opštine Tivat** zaštićena su sljedeća područja:

- plaža Pržna- Rješenjem o zaštiti objekata prirode („Sl. list SRCG“ br. 30/68, br 01-959) određena kategorija "rezervat prirodnog predjela".
- Tivatska solila-Rješenjem o upisu u centralni registar zaštićenih objekata prirode za Crnu Goru („Sl.list CG“, broj 70/08) određena kategorija "posebni (specijalni) rezervat prirode".
- Veliki gradski park-Rješenjem o zaštiti objekata prirode („Sl. list SRCG“ br. 30/68, br 01-959) određena kategorija "hortikulturni objekat". Opština Tivat je 2014. pristupila reviziji statusa i kategorije ovog zaštićenog prirodnog dobra. Odlukom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra Veliki gradski park u Tivtu („Sl.list CG–opštinski propisi“, br. 04/15) određena je vrsta spomenik prirode, III kategorija–značajno zaštićeno prirodno dobro

lokalnog značaja, jedna zona zaštite sa režimom zaštite II stepena, koju ograničavaju njegove administrativne granice. Za upravljača ovog zaštićenog prirodnog dobra imenovano je preduzeće „Komunalno“ D.O.O. iz Tivta. Izrađen je i Plan upravljanja („Sl.list CG–opštinski propisi“, br. 94/16).

Tivatska solila i plaža Pržna nalaze se u zoni morskog dobra, te na osnovu Zakona o zaštiti prirode („Sl.list CG“, br. 54/16) njima upravlja JPMD. Za ova zaštićena prirodna dobra potrebno je donijeti Plan upravljanja. U toku je izrada Plana upravljanja za Tivatska solila.

U zoni morskog dobra, osim specijalnog rezervata "Tivatska solila" koja su proglašena 2008, nalazi se i 21 zaštićena plaža sa kategorijom "rezervat prirodnog predjela" proglašene Rješenjem iz 1968. godine. Imajući u vidu da za ova zaštićena područja u proteklom periodu nije bio određen upravljač, ne postoje tačno određene granice zaštićenog područja, kao i to da se njihovo stanje značajno izmijenilo poslednjih 50 godina, prije izrade Planova upravljanja, neophodno je pokrenuti postupke revizije za ova zaštićena područja u skladu sa članovima 35 i 114 Zakona o zaštiti prirode.

Kada je riječ o *nacionalnim parkovima*, sistem upravljanja funkcioniše na način da područjima upravlja JPMP koje u svom sastavu ima 5 organizacionih jedinica (za 5 nacionalnih parkova).

Mjera 7.17: Nastaviti istraživanja flore i faune Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane: JPMP, AZPŽS, MORT i MPRR.

Status: U fazi realizacije

Nacionalna inventura šuma, kao i sastojinska (desetogodišnji Programi gazdovanja šumama) imaju, između ostalog, i istraživački karakter. U toku su sastojinske inventure šuma u šest gazdinskih jedinica.

Realizacija IPA projekta „Uspostavljanje mreže NATURA 2000 u Crnoj Gori“ otpočela je u aprilu 2016. godine i navedeni projekat je u toku. On je u ovom momentu glavna aktivnost u nastavku istraživanja flore i faune na dijelu teritorije Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU za dio kopnene teritorije Crne Gore.

Javno preduzeće za nacionalne parkove je sprovelo sljedeće aktivnosti:

FLORA

- Dopunjavanje baze podataka o florističkim i vegetacijskim vrijednostima nacionalnih parkova; Dopusnute su liste endemske, nacionalno i međunarodno zaštićene flore;
- U NP Skadarsko jezero nastavljen je monitoring vrste *Marsilea quadrifolia*; Vrsta je evidentirana na lokalitetu Žabljačke livade, što je novi nalaz za Crnu Goru, ostvaren nakon 68 godina.

- U plavnoj zoni na području Gostiljske rijeke, vrši se monitoring skadarskog hrasta (*Quercus robur subsp. scutariensis*) u zajednici sa poljskim jasenom (*Fraxinus angustifolia*) i grčkom lustricom (*Periploca greacea*), prepoznate kao potencijalni Natura 2000 habitat.
- Nastavljeno je terensko prikupljanje podataka o rasprostranjenosti invazivnih vrsta u priobalnom području Skadarskog jezera (Žabljačke livade).
- U NP Prokletije rađena je inventarizacija nacionalno i međunarodno značajnih biljnih vrsta na lokalitetima Babino polje – Hridsko jezero i dolina Grebaje.

FAUNA

NP Skadarsko jezero

Upravljanje staništem kolonijalnih vrsta gnjezdarica

Vršeno je utvrđivanje stepena ugroženosti gnjezdarica, posebno vrsta u ornitološkom rezervatu Pančevo oko, kao i područja Crni žar koji je jedno od najznačajnijih lokaliteta za gniježđenje nekih vrsta ptica, posebno vrsta koje se nalaze na biološkom minimumu kao što je ibis – *Plegadis falcinellus* (Bon II; EU Direktiva I; Bern III; EMERALD; CG trend - opada, trend u Evropi - umjereno opada) i malog kormorana *Phalacrocorax pygmeus* (Bon II; EU Direktiva I; Bern III; EMERALD; IUCN LC; Status u Evropi sigurna (S); SPEC 1; trend u Evropi - umjereno raste; trend u CG - stabilan).

Utvrđen je položaj kolonije malog kormorana i konstatovan izuzetan uspjeh gniježđenja oko 2400 parova u koloniji Crni žar. Za vrstu ibis (*P. falcinellus*) je utvrđen položaj gniježđenja u Specijalnom rezervatu Pančevo oko. Poslije više decenija u Crnom žaru utvrđeno je gniježđenje 80 parova ove vrste, sto je do sada bilo nezabilježeno.

Upravljanje staništem kudravog pelikana – *Pelecanus crispus*

Od početka gnjezdilišne sezone (januar-jul 2017.) praćena je uspješnost gniježđenja populacije pelikana. Postavljen je video nadzor na lokaciji gnjezdilišta (vještačkih platformi).

Uspješnost gniježđenja je prevazišla literaturne podatke: u toku sezone od januara do juna uspostavljena su tri legla, ukupno 64 mlada.

Implementacija mjera zaštite/konzervacija staništa

Izvršena je reparacija tri prirodna ostrva, postavljena je vještačka platforma na lokaciji Pančevo oko za potrebe gniježđenja, postavljena je platforma za noćni rust na lokaciji Grabovica i kontinuirano je vršena kontrola područja rezervata Pančeva oka u toku perioda gniježđenja i podizanja ptica.

Monitoring velikog i malog kormorana – *Phalacrocorax carbo*, *Ph. pygmeus*

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2017

Urađena je GIS mapa. Izrađen je Izvještaj o vitalnosti, brojnosti i disperziji velikog kormorana. Praćen je položaj kolonija i cenzus u vrijeme gniježđenja.

Monitoring čaplje govedarice – *Bubulcus ibis* (Bern III; Non SPEC)

Sproveden je kontinuirani kvalitativni i kvantitativni monitoring čaplje govedarice u rezervatu gdje je zabilježeno njeno gniježđenje – Crni žar. Ustanovljeno je prisustvo 4 para u području Crnog žara

Monitoring bjelobrade čigre – *Chlidonias hybrida*

Izvršen je kvantitativni monitoring vrste, i kartiranje utvrđenih lokacija kolonija bjelobrade čigre. Ustanovljeno 9 kolonija, izvršeno kartiranje, izrađene mape sa lokacijama kolonija bjelobrade čigre.

Uspostavljanje monitoringa gniježđenja patke crnke (*Aythya nyroca*)

Urađen je Izvještaj o brojnosti gnijezdećih parova. Izrađene su mape sa lokacijama gnijezdilišta; Implementirane mjere zaštite. U proljećnom aspektu urađen je kvantitativni monitoring i utvrđena pozicija (25 individua uglavnom muške jedinke, što upućuje da su ženke na gnijezdima) uglavnom na lokacijama Gostiljske rijeke i Pančevo oko. Time je neosporno dokazano gniježđenje ove vrste na Skadarskom jezeru.

Utvrđivanje zimskog cenzusa zimujućih vrsta (IWC) na Jezeru

Urađeni izvještaj IWC; Izvještaj o sastavu zimujućih ornitofaunističkih populacija; Urađena mapa sa rasporedom zimskih jata. Nepovoljne vremenske prilike, prvenstveno dugi niz dana sa ekstremno niskim temperaturama, neuobičajen za ove prostore i s tim u vezi i registrovano prisustvo 56.965 jedinki pokazuje klimatske uslove koji su bili u periodu utvrđivanja cenzusa. Izvršen je kvalitativni monitoring zimujućih vrsta od kojih se 26 nalazi na listi i utvrđena prostorna distribucija zimujućih jata.

Nastavak utvrđivanja najznačajnijih staništa vidre – *Lutra lutra* na Skadarskom jezeru. Prisustvo vidre je konstatovano na više lokaliteta duž južne, jugozapadne i zapadne obale jezera. Kartirana su staništa i utvrđen je stepen ugroženosti.

NP Prokletije

Monitoring velikog tetrijeba (*Tetrao urogallus*)

Izvršen monitoring područja u Specijalnom rezervatu Hridsko jezero i ustanovljeno pjevalište sa 25 jedinki.

NP Lovćen

Monitoring i utvrđivanje područja gniježđenja jarebice kamenjarke (*Alectoris graeca*)

Izvršen je monitoring na kamenjarskim pašnjacima na padinama ka Bokokotorskom zalivu, kojim je utvrđeno gniježđenje i prisustvo vrste.

Mjera 7.18: Formiranje jedinstvene baze postojećih podataka o biodiverzitetu Crne Gore

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane APŽS.

Status: U fazi realizacije

Uspostavljanje baze podataka po Nacionalnoj listi indikatora životne sredine za dio biodiverziteta je u finalnoj fazi kao i baze podataka za izvještavanje prema Evropskoj agenciji za životnu sredinu (EEA) za indikator Zaštićena područja. Takođe, uz podršku IUCN-a pokrenuta je izrada baze podataka o zaštićenim područjima u Crnoj Gori i navedena je završena i dostupna na sajtu www.prirodainfo.me.

Sa navedenim aktivnostima na formiranju neke od neophodnih baza nastaviće se kroz saradnju sa donatorskim organizacijama poput GIZ-a kroz BIMR projekat podržan kroz ORF Fond u predstojećem periodu.

Mjera 7.19: Aktivnosti vezane za pritoku rijeke Lim:

- Svi radovi na eksploataciji šljunka i pijeska moraju se izvoditi tako da ne izazivaju značajne izmjene morfoloških karakteristika korita Lima i pritoka, i u potpunosti zabraniti svako ugrožavanje stabilnosti korita rijeke.
- Sprovesti mjere unaprijeđenja kao što su poribljavanje, zaštita od posljedica erozionih voda i izrada salmonidnih objekata i uzgajališta.
- Spriječiti nesavjesno eksploatisanje šumskog ekosistema.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovesti kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su: UIP, MPRR, MORT i lokalna samouprava.

Status: U fazi realizacije.

Stavljen je moratorijum na eksploataciju mineralnih sirovina iz riječnog korita rijeke Lim. Od strane Uprave za vode formirana je komisija koja je na 6 lokaliteta na teritoriji opštine Berane ustanovila negativne procese u riječnom koritu i dala svoje predloge na osnovu kojih je od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja data saglasnost za hitne interventne radove na ovim lokalitetima, a koji će se realizovati u narednom periodu.

Sprovođenje mjera poribljavanja je obaveza korisnika ribljeg fonda, s tim što se moraju pridržavati odredbi člana 40 Zakona o slakovodnom ribarstvu, kao i preporuka iz Ribolovne osnove sliva rijeke Lim koja je donešena 2006. godine. U prethodne dvije godine nije bilo poribljavanja rijeke Lim i pritoka. Sportsko-ribolovno društvo Lim planira poribljavanje za narednu, 2018.godinu.

Sve gazdinske jedinice koje pripadaju slivu rijeke Lim obuhvaćene su Programima gazdovanja šumama u kojima su predviđene mjere zaštite. Sprovođenje propisanih mjera je u nadležnosti Uprave za šume i Uprave za inspekcijske poslove - Odsjek za inspekciju šumarstva i lovstva. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u februaru 2017. formiralo radnu grupu za sprječavanje bespravnih aktivnosti u šumarstvu, koja je međuresorska i shodno čijem radu su pokrenute istrage za privredni kriminal u oblasti šumarstva. Takođe je u maju 2017. formirana komisija za ispitivanje pojave bespravnih sječa na prostoru opštine Berane, i očekuje se dostavljanje finalnog izvještaja po tom

osnovu, na bazi čega će biti preduzete odgovarajuće mjere protiv počinitelaca bespravnih sječa.

Mjera 7.20: Aktivnosti vezane za Skadarsko jezero:

- *Intenzivnija kontrola ribarskih aktivnosti na jezeru i poribljavanje,*
- *Kontrola poštovanja zakonske regulative kada je u pitanju gradnja i postavljanje objekata,*
- *Izrada ribarske osnove,*
- *Kontrola i planiranje obima turističkih posjeta.*

Rok i nosioci: *Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su: JPNP, MPRR, MORT i UIP.*

Status: *U fazi realizacije.*

JP Nacionalni parkovi Crne Gore, kao korisnik ribljeg fonda Skadarskog jezera (u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima), ima za obavezu izdavanje dozvola za obavljanje ribolova, kao i uspostavljanje ribočuvarske službe koja vrši kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru uz pomoć jednog poljoprivrednog inspektora koji obavlja poslove inspekcije slatkovodnog ribarstva.

U junu 2017. godine u skladu sa zaključkom Vlade formirana je Radna grupa za suzbijanje upotrebe eksplozivnih naprava i drugih nedozvoljenih alata u svrhu ulova ribe, u cilju efikasnijeg djelovanja nadležnih institucija u rješavanju ovog problema. Dogovoreno je da predstavnici radne grupe u kontinuitetu i koordinirano, 24 časa dnevno, sprovode i prate kontrolu ribolovnih aktivnosti na cijeloj teritoriji Crne Gore, sa fokusom ne samo na more, već i na Skadarsko jezero. U cilju suzbijanja nelegalnog ribolova, naročito upotrebom eksplozivnih naprava (dinamita, agregata) i drugih nedozvoljenih alata i opreme, posebna pažnja biće usmjerena na identifikovanje i procesuiranje počinitelaca, kao i razotkrivanje kompletnog lanca nabavke eksplozivnih sredstava i drugih protivzakonitih alata koji se koriste u ovim ilegalnim radnjama. U sastavu radne grupe su predstavnici novoformiranog Direktorata za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave policije, Instituta za biologiju mora u Kotoru, JP Nacionalnih parkova Crne Gore, Uprave pomorske sigurnosti i Prirodno – matematičkog fakulteta.

Kada je u pitanju poribljavanje Skadarskog jezera, prema članu 40 Zakona o slatkovodnom ribarstvu poslove poribljavanja vrši korisnik (tj. JP Nacionalni parkovi), koji je u obavezi da se tom prilikom pridržava odredbi ovog zakona a koji, između ostalog, kaže da se poribljavanje može vršiti samo autohtonim vrstama ribe, uz potvrdu o zdravstvenom stanju i porijeklu ribe.

U skladu sa članom 13 Zakona o slatkovodnom ribarstvu (Službeni list CG, br. 11/07), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u obavezi da u saradnji sa naučnom ustanovom donosi ribolovnu osnovu za pojedine ribolovne vode, pa tako i za Skadarsko jezero. Ribolovna osnova za Skadarsko jezero nije donešena, međutim, kroz projekat "Zaštita i održivo upravljanje basenima Skadarskog, Ohridskog i Prespanskog jezera", koji sprovodi GIZ, urađeno je tri godine istraživanja stanja ribljeg fonda na Skadarskom jezeru. Podaci dobijeni preko ovog projekta će se potencijalno iskoristiti za izradu ribolovne osnove.

Zbog nezakonitog ribolova podnešeno je 9 krivičnih prijava protiv 17 lica i 11 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka protiv 20 lica i 2 prijave za prevoz turista bez izdatih ulaznica.

Otpočela je implementacija digitalne baze podataka za ribarstvo na prostoru NP Skadarsko jezero, gdje će se sabirati svi podaci o slatkovodnom ribarstvu Crne Gore.

Evidentirano je 7 slučajeva nelegalne gradnje koji su dostavljeni Upravi za inspekcijske poslove na dalje postupanje.

Shodno Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu nosilac projekta „Montenegro Resort Company“ je za projekat turističkog naselja „Porto Skadar Lake“ dobio saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu, izdatu od Agencije za zaštitu životne sredine (broj 02- UPI-1595/42 od 26.01.2015. godine), kao i građevinsku dozvolu izdatu u martu 2015. od strane MORT-a. Ekološka inspekcija vrši kontrolu izvođenja pripremnih radova. Postupajući po rješenju ekološkog inspektora investitor je angažovao stručni tim sa Prirodno- matematičkog fakulteta da izvrši istraživanja – monitoring biodiverziteta (nulto stanje biodiverziteta na lokaciji “Biški rep”). Elaborat je završen u maju 2017. i dostavljen UIP.

Takođe, postupajući po rješenju ekološkog inspektora, investitor je preko ovlaštene laboratorije Centar za ekotoksikološka ispitivanja izvršio imisijsko mjerenje kvaliteta vazduha (nulto stanje) na predmetnoj lokaciji, izradio Plan upravljanja otpadom i na isti dobio saglasnost od nadležnog organa, Agencije za zaštitu prirode i životne sredine. Po ukazu inspektora, investitor je Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine podnio zahtjev za dobijanje dozvole za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom području vezano za izgradnju pristupne saobraćajnice.

Mjera 7.21: Aktivnosti vezane za Cijevnu:

- *Zabraniti vađenje šljunka i pijeska iz kanjona rijeke Cijevne,*
- *Zabraniti i strožije kontrolisati prekomjerni ribolov, kao i korišćenje nedozvoljenih sredstava za lov ribe,*
- *Uraditi ribarsku osnovu*

Rok i nosioci: *Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su: MUP, MPRR i UIP.*

Status: *U fazi realizacije*

U junu 2017. godine, u skladu sa zaključkom Vlade, formirana je Radna grupa za suzbijanje upotrebe eksplozivnih naprava i drugih nedozvoljenih alata u svrhu ulova ribe, čiji rad se odnosi na cjelokupnu teritoriju Crne Gore, tako i za rijeku Cijevnu.

Ribolovna osnova za rijeku Cijevnu nije donešena.

VIII) Buka

*U oblasti buke u izvještajnom periodu bile su predviđene za realizaciju **2 mjere**, koje je potrebno realizovati kontinuirano. Od toga, 1 mjera je realizovana u izvještajnom periodu, dok je preostala u fazi realizacije.*

Mjera 8.1 ***Uključiti mjere zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata, ugradnje akustične izolacije u stambenim objektima, postavljanje objekata tipa magacina, garaža i slično, između izvora i primaoca buke, izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica, horitkulturnim uređenjem pojasa duž saobraćajnica.***

Rok i nosioci: *Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava, Ministarstva saobraćaja i pomorstva (MSP) i MORT-a*

Status: *Realizovano*

Na osnovu Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list CG", br. 51/08, 40/10, 34/11, 47/11, 35/13, 39/13, 33/14) donesen je Pravilnik o zvučnoj zaštiti zgrada ("Sl. list CG", br. 50/16.) kojim se propisuju zahtjevi koje treba da ispunjava zgrada i njeni dijelovi radi ispunjavanja uslova za zaštitu od buke, a na osnovu Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini („Sl. list CG“, br. 28/ 2011, 1/14) donesen je Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o metodama izračunavanja i mjerenja nivoa buke u životnoj sredini („Sl. list CG“, br. 17/17).

U skladu sa Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini („Sl. list CG“, br. 28/11, 001/11 i 01/14), Glavni grad je u obavezi da uradi stratešku kartu buke za teritoriju Glavnog grada Podgorice. Pripremljen je projektni zadatak i opredijeljena su sredstva u budžetu Glavnog grada. Kako 2 raspisana tendera nijesu bila uspješna, za 2017. obezbjeđena su sredstva u iznosu od €40.000 i u toku je obnavljanje tenderske procedure.

Mjera 8.2: Kontrola nivoa buke koju emituju vozila i modernizacija javnog gradskog prevoza

Rok i nosioci: *Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava i MSP.*

Status: *U fazi realizacije*

Kontrola nivoa buke vrši se kroz realizaciju Programa monitoringa buke za 2017. Modernizacija javnog gradskog prevoza nije vršena.

IX) Radioaktivnost u životnoj sredini

*U oblasti radioaktivnosti u životnoj sredini u izvještajnom periodu bile su predviđene za realizaciju **3 mjere** i sve su u fazi realizacije.*

Mjera 9.1: *Predlaže se remedijacija zbog prisustva gasa radona u školama: Muzička škola „Andre Navara“, Podgorica; O.Š. „Vlado Milić“, Donja Gorica; O.Š. „18. Oktobar“ na Bioču; O.Š. „Savo Kažić“ na Barutani; i - O.Š. „Mahmut Lekić“ u Tuzima – Milješ.*

Rok i nosioci: *Rok za realizaciju mjere je 2016, a nadležni za realizaciju su MORT i MP.*

Status: *U fazi realizacije.*

Shodno zaključku Vlade Crne Gore broj broj 08-151 od 20. avgusta 2015 Ministarstvo prosvjete je obezbijedilo sredstva iz Budžeta za 2016. godinu za radove na remedijaciji radona u objekatima JU OŠ „Savo Kažić“ Barutana, Podgorica i JU OŠ „18. oktobar“ Bioče, Podgorica.

Prije izrade projektne dokumentacije angažovan je DOO Centar za ekotoksikološka ispitivanja da izvrši mjerenja koncentracije radona u ovim školama. Ministarstvo prosvjete je nakon ponovljenih mjerenja angažovalo Institut za građevinarstvo d.o.o., Podgorica, na izradi projektne dokumentacije za izvođenje radova na smanjenju koncentracije radona u ove dvije škole, a nakon raspisanog tendera Ministarstvo prosvjete sklopilo je ugovor 10. avgusta 2017. godine sa firmom „DING“ d.o.o Podgorica o izvođenju radova. Ukupna vrijednost radova na remedijaciji radona u ove dvije škole je 25.965,00 eura. Nadzor nad izvođenjem ovih radova je vršio Institut za istraživanja u oblasti zaštite na radu, Podgorica. Radovi su završeni početkom decembra 2016. godine.

Nakon što su radovi završeni Ministarstvo prosvjete je angažovalo CETI da izvrši ponovna mjerenja koncentracije radona u ovim školama. Izvještaj je pokazao da su remedijacije u vaspitno-obrazovnim ustanovama OŠ “18 oktobar” Bioče i OŠ “Savo Kažić” na Barutani “uspješno sprovedene.

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2017

Za preostale vaspitno-obrazovne ustanove iz mjere 5 koje su bile manje ugrožene od navedene dvije ustanove donijeće se odluka o remedijaciji nakon završetka nacionalnog projekta MNE9005 „Procjena i smanjenje radona u crnogorskim školama i vrtićima“, koji je počeo sa realizacijom 2016. godine, a finansiraju ga Međunarodna agencija za atomsku energiju i Vlada Crne Gore.

Mjera 9.2: Završiti realizaciju Programa izrade radonske mape Crne Gore

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi od strane AZPŽS, MORT i CANU.

Status: U fazi realizacije.

Izrada radonske mape Crne Gore završena je u okviru nacionalnog projekta MNE9004 „Mapiranje radona u Crnoj Gori i unapređenje nacionalnog sistema zaštite od radona“ u predviđenom roku zaključno sa 31. decembrom 2016. godine. Rezultati projekta se nalaze u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti i očekuje se njihovo dostavljanje Ministarstvu održivog razvoja i turizma, kao i drugim institucijama, nosiocima projekta.

Mjera 9.3: Ponoviti mjerenja u vrtićima u kojima je srednja godišnja koncentracija aktivnosti radona bila preko 400 Bq/m³ („Zvezdica“, „Proljeće“, „Bajka“, „Radost“, „Sunce“, „Pčelica“, „Leptir“, „Vrabac“) i u O.Š „Braća Ribar“, zbog velike razlike I i II mjerenja (proljeće-ljeto i jesen-zima)

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2016. od strane AZPŽS.

Status: U fazi realizacije.

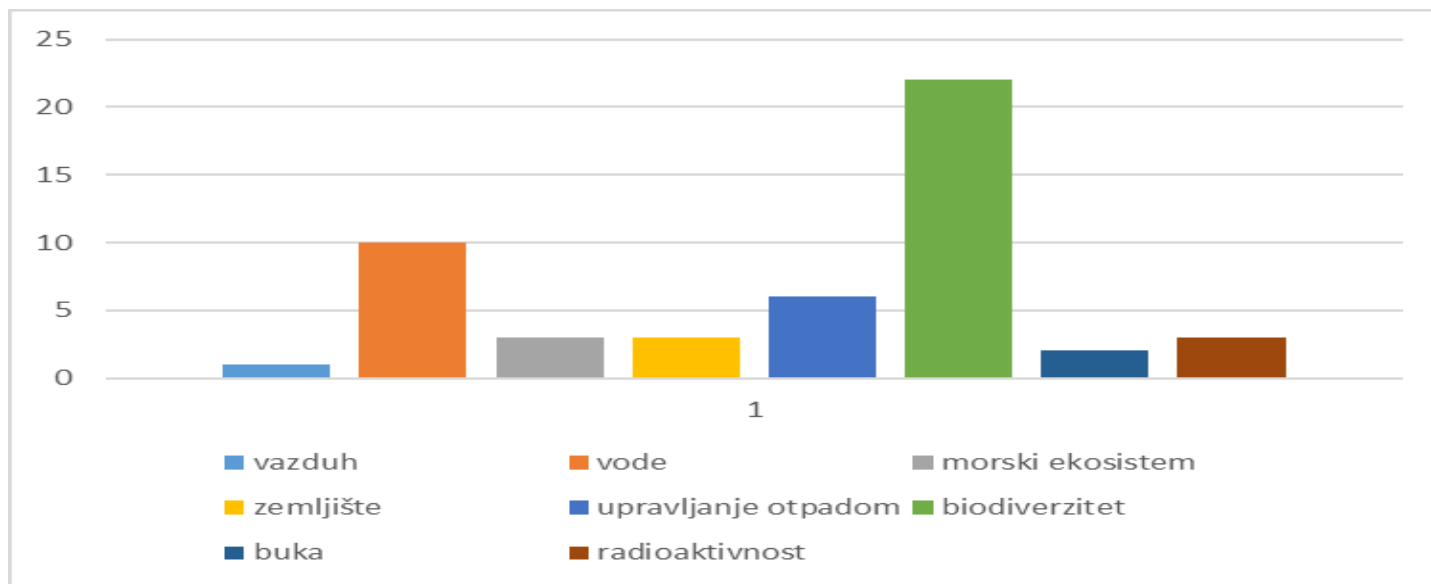
Navedene aktivnosti se sprovode kroz nacionalne projekte koje vodi Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju iz Beča.

X) Zaključak

U ovom izvještajnom periodu (januar-jun 2017.), praćene su aktivnosti na realizaciji **49 mjera** iz sljedećih oblasti: vazduh (1 mjera), vode (10 mjera), morski ekosistem (3 mjere), zemljište (3 mjere), upravljanje otpadom (6 mjera), biodiverzitet (21 mjere), buka (2 mjere) i radioaktivnost u životnoj sredini (3 mjere).

Najveći broj mjera (21) odnosi se na oblast biodiverziteta, što je i prikazano na *grafiku 1*.

Grafik 1: Broj definisanih mjera po oblastima

Od ukupnog broja mjera (49), realizovano je 7, realizacija 37 mjera je u toku, dok je 5 mjera nerealizovano. Ovaj rezultat je veoma zadovoljavajući, budući da većina mjera iz oblasti životne sredine ima kontinuiran karakter u realizaciji, što upućuje na zaključak da se uglavnom sve Akcionim planom predviđene mjere sprovode.